

Stappenplan Stolpersteine

Het project herdenkt alle vermoorde slachtoffers van het nationaalsocialisme, zoals Joden, Sinti en Roma, slachtoffers van politieke of godsdienstige vervolging (bijvoorbeeld Jehovah's getuigen), slachtoffers van euthanasie, enzovoort. Elk slachtoffer krijgt zijn of haar eigen steen. De organisatoren van het project willen 'families samenbrengen' in de herdenking. Om deze reden worden bij wijze van uitzondering overlevende familieleden er ook in betrokken (bijvoorbeeld kinderen die in veiligheid gebracht werden of familieleden die konden ontsnappen). Het project herdenkt ook mensen die onder druk van de omstandigheden voor zelfdoding gekozen hebben.

De volgende stappen zijn nodig voor een Stolperstein geplaatst kan worden.

1. Contact met nabestaanden

Zoek contact met eventuele nabestaanden van het slachtoffer, om te voorkomen dat u in een laat stadium de plannen moet annuleren: niet iedereen stelt het op prijs als er Stolpersteine voor vermoorde familieleden gelegd worden.

2. Contact met de Stolpersteine-organisatie

De Stolpersteine worden gemaakt door de Keulse kunstenaar Gunter Demnig, zie zijn website www.stolpersteine.eu. De coördinatie buiten Duitsland is in handen van Anne Thomas (ze spreekt Frans, Duits en Engels). Als u overweegt een Stolperstein te laten plaatsen, neem dan zo vroeg mogelijk contact met haar op, bij voorkeur per e-mail: international@stolpersteine.eu.

De belangstelling voor Stolpersteine is erg groot, dagelijks komen er nieuwe aanvragen binnen. Houd daarom rekening met een wachttijd van tenminste een jaar voor uw aanvraag gehonoreerd kan worden.

3. Vergunning aanvragen

Om een steen in de openbare ruimte te leggen, moet u vergunning aanvragen bij de lokale autoriteiten. In veel gevallen is het raadzaam ook de dienst openbare werken te informeren en om medewerking te vragen.

4. Gegevens verzamelen en versturen

De tekst die op de steen wordt aangebracht begint (in de meeste gevallen) met 'Hier woonde'. De volgende informatie moet uitgezocht worden:

- Voornaam, achternaam (meisjesnaam indien van toepassing)
- Geboortejaar
- Jaar en plaats van deportatie
- Overlijdensdatum en details over het lot van de persoon. Dit kan zijn 'gestorven', 'vermoord', of 'lot onbekend'. 'Vermist' wordt niet gebruikt. Voor zelfdoding wordt 'gevlucht in de dood' gebruikt.

Voor de gegevens van Joodse slachtoffers is het Digitaal Monument (www.joodsmonument.nl) een goede bron, maar zij zijn niet foutloos en moeten bij de gemeente geverifieerd worden.

Bij vragen of twijfel over de tekst kunt u contact opnemen met Karin Richtert, inschriften@stolpersteine.eu, tel. +49 221 42 48 077.

De Stolpersteine worden aangebracht midden op het trottoir, voor de laatste door het slachtoffer zelf gekozen woning, liefst voor de deur. Als een gebouw niet meer bestaat, wordt de steen gelegd op een opvallende plaats in de buurt van het vroegere gebouw. Sommige huisnummers zullen gewijzigd zijn, vraag daarom aan de desbetreffende autoriteiten wat precies de goede plaats is.

Stuur tenminste drie maanden voor de datum van de steenlegging de gegevens die op de steen moeten worden aangebracht, het exacte adres en een beschrijving van de soort verharding (eventueel een foto) naar de Anne Thomas, bij voorkeur per e-mail in een Word-document. Zij zal in overleg met Gunter Demnig de gegevens precies zo uitschrijven als ze later op de messing bovenkant van de steen worden aangebracht. U ontvangt deze informatie ter controle voor de steen gemaakt wordt.

5. Planning van de uitvoering

Omdat de steen op gemeentegrond komt te liggen, is toestemming van de huidige bewoners niet nodig. Uiteraard is het verstandig ze wel tijdig te informeren. U kunt plaatselijke scholen en studenten bij het project betrekken. Het is bovendien vaak zinvol de plaatselijke oudheidkundige vereniging te benaderen of bijvoorbeeld organisaties voor politieke slachtoffers, homoseksuelen, Sinti en Roma, euthanasieslachtoffers, Jehovah's getuigen of Joden. In veel steden wordt rondom de plaatsing van de Stolpersteine een herdenkingsceremonie gehouden met verhalen en muziek. De lokale pers en TV hebben vaak veel belangstelling, stuur ze geregeld een persbericht.

6. Fondsenwerving

Een Stolperstein kost 120,- euro, met inbegrip van het voorbereidende werk, de productie en de plaatsing. Alle Stolpersteine worden gefinancierd door sponsors (vaak particulieren of verenigingen). Bij groepen slachtoffers zijn lokale fondsen vaak bereid bij te dragen. De organisatie werkt op basis van vertrouwen – u ontvangt pas een rekening nadat Gunter Demnig de stenen geplaatst heeft. Geef tijdig één adres door waar de rekening heen kan, dus niet de adressen van alle sponsors. Maak geen geld over voor u de rekening ontvangen heeft. In sommige gevallen zijn extra kosten verschuldigd voor het verblijf van Gunter Demnig en zijn assistent.

7. Het leggen van de Stolpersteine

Gunter Demnig plaatst de eerste stenen in elke stad zelf. Het plaatsen van de stenen duurt op elke locatie ongeveer een kwartier. Vraag van te voren ondersteuning aan bij de plaatselijke autoriteiten, zij kunnen helpen het gat te maken en het puin of ander afval opruimen. Als het trottoir van asfalt is of van betonnen platen, kan er elektriciteit nodig zijn. Soms is een speciale parkeervergunning nodig of moet een parkeerplaats worden vrijgehouden. Ook kan het nodig zijn dat er een overnachting geregeld wordt.

Gunter Demnig geeft op verzoek ook lezingen over zijn artistieke loopbaan en de ontwikkeling van het Stolpersteineproject. Zijn presentatie dient ertoe mensen te informeren en fondsen voor de Stolpersteine te werven. Zorg ervoor dat voor de PowerPoint presentatie een LCD-projector en een laptop met een CD- of DVD-speler aanwezig zijn.

8. Het onderhoud van de stenen

De messing bovenkant van de Stolpersteine oxydeert na verloop van tijd, waardoor ze via bruin naar zwart verkleuren. Stenen die in een drukke winkelstraat liggen, blijven soms redelijk schoon door de polijstende werking van wandelende voeten. Om zichtbaar en respectabel te blijven, moeten ze op andere locaties tenminste een maal per jaar maar liever vaker gepoetst worden.

Demnig adviseert voor het onderhoud een koperpoetsmiddel als Brasso te gebruiken. Om vlekken op de omliggende stenen te voorkomen, moet dit middel niet direct op de steen worden aangebracht maar met behulp van een zachte poetsdoek of katoenen theedoek worden ingewreven. Na maximaal een minuut drogen kan het worden uitgewreven. Zonodig dient dit enkele malen te worden herhaald. Eventueel kan een tandenborstel gebruikt worden om de inscripties schoon te maken. Na het schoonmaken kunnen de resten poetsmiddel met water en een borstel of afwaskwast worden verwijderd.

Als de stenen erg vuil zijn, kan een intensievere behandeling nodig zijn. Hiervoor kan een sterke allesreiniger (met ammoniak) gebruikt worden met behulp van een schuursponsje. Om nadienkalkvlekken te verwijderen is onverdunde schoonmaakazijn geschikt. In dit geval is het aan te raden een knielkussentje te gebruiken om de knieën te beschermen.

De stenen kunnen ook met een tentlinnen polijstschiif (op een boormachine) en voorlooppasta worden schoongemaakt en vervolgens nabehandeld met een wollen polijstschiif en glanspasta.

NB: Bovenstaande informatie is van begin 2011. Mocht u constateren dat er zaken niet meer kloppen, wilt u dat dan aan mij doorgeven via stolpersteine.tiel@gmail.com? Dan pas ik het stappenplan aan. Vriendelijke groet en veel succes met dit mooie project. Toos Groen